

Opetusministeri Ulf Sundqvistin puhe
Suomen ylioppilaskuntien liiton liittoko-
kouksessa Helsingissä 23.3.1972 klo 12.00

LYHENNELMÄ

OPINTOTUKIPOLITIIKAN SUUNTAVIIVAT 1970-luvulla

Mikäli opintotukijärjestelmän seurausvaikutuksina halutaan taata koulutuskustannusten oikeudenmukainen kohdentaminen, tarjoaa myös opintolainamuotoisen opintotuen kehittäminen varsin käyttökelpoisen menetelmän, mikäli lainojen takaisinmaksujärjestelmä toteutetaan siten, että takaisinmaksuperusteet ovat sosiaaliset ts. vuotuismaksujen suuruus määräytyisi lainansaaneen henkilön kulloisenkin maksukyvyyn mukaan. Näin järjestettynä koulutusta saanut henkilö maksaisi saamansa opintolainan joko kokonaan, osittain tai ei lainkaan takaisin sen mukaan, mikä hänen kulloinenkin takaisinmaksukyynsä on. Lainan takaisinmaksuajan pituutta säätelemällä voidaan joustavalla ja sosiaalisella tavalla ottaa huomioon maksukyvyssä vallitsevat erot saman lainansaajan kohdalla. Ruotsin opintolainajärjestelmä rakentuu varsin pitkälle sosiaalisen takaisinmaksun periaatteelle takaisinmaksu-aikojen vaihdellessa 15-25 vuoteen. Vuotuismaksuja peritään vain silloin, kun tulotaso on noussut yli säädetyn alimmaistason. Nykyisen lainajärjestelmän puitteissa tällaiseen takaisinmaksumenettelyyn tuskin päästään. Liikeperiaatteelle rakentuva rahalaitosten lainoitus toiminta on vaikea saada omaksumaan sosiaalisia piirteitä, ei ainakaan ilman valtion rahoitustuen huomattavaa lisäystä. Liittokokouksen käsittelyssä olevan opintotukityöryhmän mietinnössä on yhtenä vaihtoehtona esitetty valtion lainarahoitusta tai vaihtoehtoisesti opintotukirahaston rahoitusta. Näitä molempia vaihtoehtoja on syytä ryhtyä vakavasti harkitsemaan, sillä lainamuotoisen opintotuen kehittäminen on vielä pitkän aikaa pelkistä valtiontaloudellisista syistä yksi välttämätön opintojen rahoitusmenetelmä.

1970-luvun opintotukipolitiikan tavoitteena on koulutusmahdollisuuksien kansanvaltaistaminen ja koulutustasa-arvon toteuttaminen. Nykyinen opintotukijärjestelmä on rakenteeltaan

ja kattavuudeltaan oikea, mutta taloudelliselta sisällöltään se ei pysty oikaisemaan koulutusvääristymiä. Pääosin lainatukeen perustuva järjestelmä on aina sosiaalisesti erotteleva mm. siksi, että lainanottohalukkuus on pienempi ja ns. lainakatto matalammalla alemmissa sosiaaliryhmissä. Varattomuus ohjaa helposti lyhyille, ammattiin nopeasti johtaville koulutusurille. Koska lainatuki väistämättä mainituista syistä ohjaa koulutievalintoja, ei sen puitteissa koulutusmahdollisuuksien tasa-arvoisuutta voida saavuttaa. Siksi olisikin päähuomio kiinnitettävä opintorahamuotoisen tuen suunnitelmalliseen ja nopeaan lisäämiseen. Nykyisessä välivaiheessa opintorahan suuruus on määrättävä yhdenmukaiseksi ja yhtenäiseksi eri koulutusmuodoissa, jotta sekään ei pääsisi ohjailemaan valintoja. Resurssien niukkuuden takia näyttää oikeudenmukaisimmalta tässä kehitysvaiheessa keskittää opintorahamuotoisen tuen pääasiallisin lisääminen keskiasteen koulutukseen.

Edellä kuvatun monitahoisen ja monivaiheisen problematiikan pohjalta pitäisi nyt pikaisesti selvittää konkreettiset toimintalinjat ja päättää riittävän korkealla poliittisella tasolla Suomen tasavallan opintotuen kehittämishajelmasta. Loppujen lopuksi ei liene tärkeintä se, missä muodossa tai muodoissa opiskelunaikainen toimeentuloturva annetaan, kunhan se itse koulutusjärjestelmässä ja myös koko yhteiskunnassa toteuttaa oikeudenmukaiseen tulonjakoon ja yhteiskunnalliseen tasa-arvoisuuteen tähtääviä yhteiskuntapoliittisia tavoitteita.

Tähän kehittämistyöhön ryhtyessämme meidän on mielestäni lähdettävä liikkeelle tietoisina siitä, että opintotuen ja muiden opintososiaalisten toimenpiteiden voima ja ulottovuus ovat rajallisia. Vaikka me niiden avulla teemme kaikkemme koulutustasa-arvon toteuttamiseksi, me ennen pitkää törmäämme sellaiseen yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen, jonka poistamisessa nämä toimenpiteet ovat voimattomia. Me voimme opintososiaalisia toimenpiteitä kehittämällä luonnollisesti edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja alueellisesti tasa-arvoisten opiskelu- ja koulutusmahdollisuuksien luomista.

Mutta emme pelkin opintososiaalisin toimenpitein voi milloinkaan toteuttaa täydellistä koulutustasa-arvoa sellaisessa yhteiskunnassa, jossa vallitsee sosiaalista, taloudellista ja alueellista eriarvoisuutta. Siksi tarvitsemme niiden rinnalla myös muiden koulutus- ja yhteiskuntapoliittisten toimenpiteiden toteuttamista. Siksi ei ole koulutustasa-arvonkaan kannalta yhdentekevää, millaista yhteiskuntapoliitiikkaa harjoitamme.

Suomen ylioppilaskuntien liitto on nyt tekemässä omaa opintotukipolitiikkaansa. Samalla kun minulla on erittäin mieluisa tilaisuus tuoda valtiovallan ja opetusministeriön tervehdys SYL:n liittokokoukselle ja toivottaa sekä liitolle että kokoukselle parhainta menestystä, minä toivon, että tarkastelulähtökohtanne ratkaisuja tehdessänne on riittävän laaja.